

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΚΟΙΝΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
«ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ»

Μάθημα: Ποιοτική μεθοδολογία στην μελέτη των εξαρτήσεων (ΚΠΕ07)

Εαρινό εξάμηνο: 2021

Ώρα και ημέρα: Τρίτη 5:30 – 8:30 και Παρασκευή 11:30 – 2:30

Διδάσκουσα: Σοφία Τριλίβα, triliva@uoc.gr

<https://elearn.uoc.gr/course/view.php?id=925> Κλειδί: **QualReAD**

Περίληψη Μαθήματος

Το μάθημα προσφέρει στους/στις μεταπτυχιακούς/ές φοιτητές/-τριες τη δυνατότητα πρακτικής εξάσκησης στην ποιοτική έρευνα. Κατά τη διάρκειά του θα εξεταστεί η φύση και οι πρακτικές της ποιοτικής έρευνας στη χρήση ουσιών και τον εθισμό. Οι φοιτητές/τριες θα σχεδιάσουν, αναλύσουν και θα καταγράψουν τα ευρήματα ενός “εικονικού” ερευνητικού πρωτοκόλλου, το οποίο θα καθοριστεί από κοινού. Για τις ανάγκες του μαθήματος απαιτείται εντατική μελέτη και συνεργασία σε ολιγάριθμες ομάδες.

Περιγραφή Μαθήματος

Βασικός σκοπός του μαθήματος είναι η εμβάθυνση των μεταπτυχιακών φοιτητών/-τριών στην ποιοτική ερευνητική μεθοδολογία, από τη σύλληψη, το σχεδιασμό, και τις διαδικασίες συλλογής δεδομένων, έως την ανάλυση και τη συγγραφή. Θα εξεταστούν ζητήματα που αφορούν στο σχεδιασμό της ποιοτικής έρευνας και στο ρόλο της θεωρίας στην καθοδήγηση και την ενημέρωση του ερευνητικού σχεδιασμού. Αρχικά, θα εξεταστούν θέματα έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα και τα ζητήματα σχεδιασμού. Στη συνέχεια θα δοθεί έμφαση στην καλλιέργεια και ανάπτυξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων των φοιτητών/τριών, μέσω διαλέξεων, ομαδικών εργασιών και πρακτικής εξάσκησης, σχετικά με τις μεθόδους συλλογής δεδομένων που χρησιμοποιούνται συνήθως στην ποιοτική έρευνα - όπως είναι η παρατήρηση, η συνέντευξη, η ομάδα εστίασης και η χρήση εγγράφων. Τέλος, οι φοιτητές/-

τριες θα κληθούν να αναλάβουν την εκπόνηση του «εικονικού ερευνητικού πρωτοκόλλου» δοκιμάζοντας τις δεξιότητές τους σχετικά με τη συλλογισμό και την ανάλυση δεδομένων.

Με την ενασχόλησή τους με την ερευνητική μεθοδολογία οι φοιτητές/-τριες θα είναι σε θέση να εφαρμόσουν τις αποκτηθείσες γνώσεις και δεξιότητές τους στην ολοκλήρωση της διπλωματικής εργασίας τους και στη διερεύνηση της χρήσης, κατάχρησης ουσιών και εθισμού.

Συστάσεις

Συστήνεται στους/στις φοιτητές/-τριες η αναζήτηση ερευνητικού θέματος για τη διπλωματική εργασία που απαιτείται στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού, καθώς και η συγγραφή της ερευνητικής τους πρότασης, έως το τέλος του μαθήματος.

Αρχές Μαθήματος

Πρόκειται για ένα μάθημα πρακτικής εκπαίδευσης για τους φοιτητές προκειμένου να αποκτήσουν τις δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την ποιοτική έρευνα σε ζητήματα χρήσης, κατάχρησης ουσιών και εθισμού. Παρέχει τις απαραίτητες βάσεις και υποστηρίζει την εξειδίκευση και τη συγκέντρωση των προδιαγραφών που είναι απαραίτητες για τη διπλωματική τους εργασία και άλλες έρευνες που ίσως διεξάγουν.

Στόχοι

Εκτιμώντας τις πολυπλοκότητες και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με την ενδεδειγμένη και αξιόπιστη ποιοτική έρευνα, στο τέλος του μαθήματος οι φοιτητές/-τριες αναμένεται να έχουν:

- Αντιληφθεί τα κύρια χαρακτηριστικά της ποιοτικής έρευνας και το γενικό της υπόβαθρο,
- Αντιληφθεί τη διάκριση ανάμεσα στην ποσοτική και την ποιοτική έρευνα,
- Κατανοήσει τις κυριότερες θεωρίες στην ποιοτική έρευνα,
- Αισθητοποιηθεί απέναντι στη δεοντολογία της ποιοτικής έρευνας,
- Σχεδιάσει και να διεξάγει μια ποιοτική έρευνα σύμφωνα με τους κώδικες δεοντολογίας,
- Κατανοήσει τις κυριότερες θεωρίες και τα κοινά και διακριτικά γνωρίσματα τους, καθώς και τις παραδόσεις ποιοτικής έρευνας:

αφηγηματική, φαινομενολογία, θεματική ανάλυση, ανάλυση λόγου και οπτικές μέθοδοι, και να έχουν εκτιμήσει τα πλεονεκτήματα και τους περιορισμούς τους στην ερευνητική διαδικασία

- Επιδείξει δεξιότητες στη διαχείριση επιλεγμένου σχεδιασμού, συλλογής δεδομένων, ανάλυσης και στρατηγικής συγγραφής ποιοτικής έρευνας
- Εξοικειωθεί με δημοσιευμένα ερευνητικά άρθρα που λειτουργούν ως υπόδειγμα θεωρητικών, μεθοδολογικών και εμπειρικών ευρημάτων στην ποιοτική μελέτη της χρήσης ουσιών και εθισμού

Διδακτική Μεθοδολογία και Στρατηγική

Η διδακτική μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί θα είναι επαγωγική, ξεκινώντας από το ειδικό και καταλήγοντας στο γενικό. Οι φοιτητές θα αποκτήσουν νέες γνώσεις μέσω της έκθεσής τους σε νέο υλικό και ιδέες, καθώς και μέσω της διαδικασίας αναστοχασμού αυτών των ιδεών και εννοιών. Για την επίτευξη αυτών των στόχων θα χρησιμοποιηθούν οι ακόλουθες στρατηγικές και μέθοδοι διδασκαλίας:

1. Διαλέξεις σε συνδυασμό με ασκήσεις
2. Ομαδικές εργασίες
3. Συνεργατική μάθηση
4. Ασκήσεις ανάπτυξης δεξιοτήτων
5. Εργασίες που απαιτούν τον κριτικό αναστοχασμό

Περίγραμμα Μαθήματος

Ημέρα & Ωρα	Περιγραφή
ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΟΙΟΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ Μάθημα 1 12.2.2021	<i>Επιστημολογικές βάσεις & θεμελιώδεις θεωρίες της ποιοτικής έρευνας</i> <i>Γιατί και πώς διεξάγεται η ποιοτική έρευνα</i> <i>Υποχρεωτική ανάγνωση:</i> <ul style="list-style-type: none">• Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 33-77)• Cooper, R., Fleisher, A., & Cotton, F. A. (2012). Building Connections: An Interpretative Phenomenological Analysis of Qualitative Research Students' Learning Experiences. The Qualitative Report, 17(17), 1-16. Retrieved from https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol17/iss17/1

	Εργασία: Ημερολόγιο – αναστοχασμός άσκηση
Μάθημα 2 19.2.2021	<p>Το ερευνητικό σχέδιο: ερευνητικά ερωτήματα και η σύνταξη μιας ερευνητικής πρότασης</p> <p>Υποχρεωτική ανάγνωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 79-115) • Rhodes, T. and Coomber, R. (2010). Qualitative Methods and Theory in Addictions Research. In Addiction Research Methods (eds P.G. Miller, J. Strang and P.M. Miller). https://doi.org/10.1002/9781444318852.ch5 <p>Εργασία: Ημερολόγιο</p>
Μάθημα 3 26.2.2021	<p>Το ερευνητικό σχέδιο: δεοντολογία, αναστοχαστικότητα</p> <p>Υποχρεωτική ανάγνωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 79-115) <p>Εργασία 1: Παρατήρηση και καταγραφή</p>
Μάθημα 4 2.3.2021	<p>Η ανάπτυξη βασικών δεξιοτήτων ανάλυσης</p> <p>Υποχρεωτική ανάγνωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 117-132) <p>Εργασία: Ημερολόγιο</p>
Μάθημα 5 5.3.2021	<p>Ανάλυση συνεντεύξεων</p> <p>Υποχρεωτική ανάγνωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Josselson, R. (2013). Interviewing for qualitative research. A relational approach. NY: Guilford press. • Anne Dekkers, Clara De Ruyscher & Wouter Vanderplasschen (2020) Perspectives on addiction recovery: focus groups with individuals in recovery and family members, <i>Addiction Research & Theory</i>, 28:6, 526-536, DOI: 10.1080/16066359.2020.1714037 • Heinz, A. J., Disney, E. R., Epstein, D. H., Glezen, L. A., Clark, P. I., & Preston, K. L. (2010). A focus-group study on spirituality and substance-user treatment. <i>Substance use & misuse</i>, 45(1-2), 134–153. https://doi.org/10.3109/10826080903035130

	Εργασίες: Ημερολόγιο
<p>ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΛΑΙΣΙΑ</p> <p>Μάθημα 6 9.3.2021</p>	<p>Ανάλυση των ερευνητικών σχεδιασμών: Θεματική ανάλυση</p> <p>Υποχρεωτική ανάγνωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 151-175) • Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. <i>Qualitative Research in Psychology</i>, 3(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qr063oa • Clarke, V. and Braun, V. (2018), Using thematic analysis in counselling and psychotherapy research: A critical reflection. <i>Couns. Psychother. Res.</i>, 18: 107-110. https://doi.org/10.1002/capr.12165 • Nowell LS, Norris JM, White DE, Moules NJ. Thematic Analysis: Striving to Meet the Trustworthiness Criteria. <i>International Journal of Qualitative Methods</i>. December 2017. doi:10.1177/1609406917733847 <p>Εργασία: Ημερολόγιο</p>
<p>Μάθημα 7 12.3.2021</p>	<p>Ανάλυση των ερευνητικών σχεδιασμών: Αφηγηματική ανάλυση</p> <p>Υποχρεωτική ανάγνωση:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 345-371) • Frank, A. W. (2012). Practicing dialogical narrative analysis. In Holstein, J. A., & Gubrium, J. F. (Eds.), <i>Varieties of narrative analysis</i> (pp. 33-52). SAGE Publications, Inc., https://www.doi.org/10.4135/9781506335117 • Bamberg, M. (2012). Narrative analysis. <i>Handbook of Research Methods in Psychology: Vol. 2. Quantitative, Qualitative, Neuropsychological, and Biological</i>, H. Cooper (Editor). • Rance J, Gray R, Hopwood M. "Why Am I the Way I Am?" Narrative Work in the Context of Stigmatized Identities. <i>Qualitative Health Research</i>. 2017;27(14):2222-2232. doi:10.1177/1049732317728915 • Larsson, S., Lilja, J., von Braun, T., & Sjöblom, Y. (2013) Chapter 1. Introduction: Using Narrative Research Methods for the Analysis of Use and Misuse of Alcohol and Drugs, <i>Substance Use & Misuse</i>, 48:13, 1286-1293, DOI: 10.3109/10826084.2013.814979 • Weegmann, M. (2010), "Just a story? Narrative approaches to addiction and recovery", <i>Drugs and Alcohol Today</i>, Vol. 10 No. 3, pp. 29-36. https://doi.org/10.5042/daat.2010.0468 <p>Εργασία: Ημερολόγιο</p>

Μάθημα 8
19.3.2021

**Ανάλυση των Ερευνητικών Σχεδιασμών:
Οπτικές Μέθοδοι**

Δρ. Χρήστος Βαρβαντάκης, Goldsmiths Univ.
of London

Υποχρεωτική ανάγνωση:

Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία.
Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 375-395)

Εργασία: Ημερολόγιο

Μάθημα 9
23.3.2021

**Ανάλυση των Ερευνητικών Σχεδιασμών:
Ερμηνευτική φαινομενολογική ανάλυση**

Υποχρεωτική ανάγνωση:

- Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 211-244)
- Smith, J.A., & Osborn, M. (2007). Interpretative Phenomenological Analysis.
- Smith, J.A. (2019) Participants and researchers searching for meaning: Conceptual developments for interpretative phenomenological analysis, *Qualitative Research in Psychology*, 16:2, 166-181, DOI: 10.1080/14780887.2018.1540648
- Reid, K., Flowers, P., & Larkin, M. (2005). Exploring lived experience. *The Psychologist*, 18, (1), www.psyc.bbk.ac.uk/ipa
- Frechette, J., Bitzas, V., Aubry, M., Kilpatrick, K., & Lavoie-Tremblay, M. (2020). Capturing Lived Experience: Methodological Considerations for Interpretive Phenomenological Inquiry. *International Journal of Qualitative Methods*. <https://doi.org/10.1177/1609406920907254>
- Chan, Z. C. Y., Fung, Y. L., & Chien, W. T. (2013). Bracketing in phenomenology: only undertaken in the data collection and analysis process? *The Qualitative Report*, 18(59), 1-9. Retrieved from <http://www.nova.edu/ssss/QR/QR18/chan59.pdf>
- Shinebourne, P. & Smith, J. A. (2009) Alcohol and the self: An interpretative phenomenological analysis of the experience of addiction and its impact on the sense of self and identity, *Addiction Research & Theory*, 17:2, 152-167, DOI: [10.1080/16066350802245650](https://doi.org/10.1080/16066350802245650)
- Shinebourne, P., A. Smith, J. 'It is Just Habitual': An Interpretative Phenomenological Analysis of the Experience of Long-Term Recovery from Addiction. *Int J Ment Health Addiction* 9, 282-295 (2011). <https://doi.org/10.1007/s11469-010-9286-1>
- Carmichael, K., Rushworth, I., & Fisher, P. (2020) 'You're opening yourself up to new and different ideas': Clinical psychologists' understandings and experiences of using reflective practice in clinical work: an interpretative phenomenological analysis, *Reflective Practice*, 21:4, 520-533, DOI: 10.1080/14623943.2020.1775569

Εργασία: Ημερολόγιο

Μάθημα 10
30.3.2021
Παρασκευή
11:30 – 2:30

***Ανάλυση των Ερευνητικών Σχεδιασμών:
Ανάλυση λόγου***
Δρ. Μαρία Χεντιτίδου, University of Surrey

Υποχρεωτική ανάγνωση:

- Willig, C. (2015). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Αθήνα: Gutenberg. (σελίδες 279-309)
- Rhodes, T. & Fitzgerald, J. (2006) Visual data in addictions research: Seeing comes before words?, *Addiction Research & Theory*, 14:4, 349-363, DOI: [10.1080/16066350600826180](https://doi.org/10.1080/16066350600826180)

Εργασία: Ημερολόγιο

**ΑΝΑΛΥΤΙΚΗ
ΣΥΝΑΘΡΟΙΣΗ**
Μάθημα 11
9.4.2021

***Αναλυτική σύνθεση: συμπύκνωση,
διαμόρφωση, ενοποίηση***

Υποχρεωτική ανάγνωση:

Stuckey, H.L. (2015). The second step in data analysis: Coding qualitative research data. *Journal Soc Health Diabetes*, 3, 7-10.

Basit, T. N. (2003). Manual or electronic? The role of coding in qualitative data analysis. *Educational Research*, 45(2), 143-154.

Εργασία: Ημερολόγιο

Μάθημα 12

16.4.2021

***Αναλυτική σύνθεση: κατανοώντας,
ερμηνεύοντας, σχηματίζοντας θεωρία***

Υποχρεωτική ανάγνωση:

St. Pierre, E. A., & Jackson, A. Y. (2014). Qualitative Data Analysis After Coding. *Qualitative Inquiry*, 20(6), 715-719. <https://doi.org/10.1177/1077800414532435>

Εργασία: Ημερολόγιο

Μάθημα 13
23.04.2021

Η συγγραφή της ποιοτικής έρευνας

Υποχρεωτική Ανάγνωση:

Stenius, K, Mäkelä, K, Mioviský, M and Gabrhelík, R. 2017. How to Write Publishable Qualitative Research. In: Babor, T F, Stenius, K, Pates, R, Mioviský, M, O'Reilly, J and Candon, P. (eds.) *Publishing Addiction Science: A Guide for the Perplexed*, Pp. 155-172. London: Ubiquity Press. DOI: <https://doi.org/10.5334/bbd.h>. License: CC-BY 4.0.

Εργασία: Ημερολόγιο

Εργασίες και αξιολόγηση

1. Συμμετοχή (20)

Σε κάθε μάθημα θα γίνεται διάλογος όπου οι φοιτητές/-τριες θα μοιράζονται τις σκέψεις τους, ιδέες, απόψεις και ερωτήματα τους. Κάποιες φορές θα αναλαμβάνουν φοιτητές τον συντονισμό της συζήτησης. Για την επιτυχία αυτής της διαδικασίας και για την διευκόλυνση της μάθησής σας απαιτείται η ανάγνωση των βιβλίων ή άρθρων πριν από το κάθε μάθημα. Στο τέλος του μαθήματος όλοι οι φοιτητές/-τριες θα καταθέσουν το ημερολόγιο της συμμετοχής τους και θα αξιολογήσουν τι συνεισέφεραν στην επιτυχία του μαθήματος.

2. Έρευνα στο πεδίο: Παρατήρηση και ανάλυση (10)

(Ατομική) Παρακαλώ συμπληρώστε την παρακάτω άσκηση με την ολοκλήρωση του πρώτου μαθήματος (12.2.2021):

Επισκεφτείτε ένα σούπερ μάρκετ ή ένα κατάστημα της επιλογής σας και αγοράστε κάποια προϊόντα. Για 15 λεπτά (παρακαλώ να τα χρονομετρήσετε) παρατηρείστε συστηματικά τι συμβαίνει τριγύρω και κρατήστε σημειώσεις.

Λάβετε υπόψη σας τις παρακάτω ερωτήσεις: Τι συμβαίνει; Με ποιο τρόπο συμβαίνει; Τι νιώθει ο/η ερευνητής/-τρια για αυτή την παρατήρηση;

Αφού αποχωρήσετε από αυτό το σημείο, καθίστε σε ένα ήσυχο μέρος, διαβάστε τις σημειώσεις σας, συμπληρώστε τες αν χρειάζεται, και καταγράψτε μερικές ερωτήσεις που σας έρχονται στο μυαλό σχετικά με “την παρουσία σας στο πεδίο”. Παρακαλώ να φέρετε τις σημειώσεις και τις ερωτήσεις σας στο μάθημα για να τις μοιραστείτε με την υπόλοιπη ομάδα.

3. Διαμόρφωση ερωτήσεων (10) (ομαδική άσκηση)

4. Αναλύσεις των πρωτοκόλλων (20) (ομαδική άσκηση)

5. Ερευνητικό πρωτόκολλο συμπεριλαμβάνοντας αίτηση προς την επιτροπή δεοντολογίας (40) (ατομική εργασία)

Κάθε γραπτή εργασία θα πρέπει να αντιστοιχεί στο **μεταπτυχιακό επίπεδο** ως προς τη χρήση γραμματικής, ορθογραφίας και την οργάνωση του υλικού.

Θα παραδώσετε τις εργασίες σε έντυπη μορφή, με διπλό διάστημα και γραμματοσειρά 12. Όλες οι εργασίες θα πρέπει να αντανακλούν ικανότητες **μεταπτυχιακού επιπέδου** ως προς την παρουσίαση πληροφοριών με σαφή και πειστικό τρόπο.

Πρότυπα Ακαδημαϊκής Δεοντολογίας

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να ακολουθήσετε τους κανόνες δεοντολογίας που αφορούν την εχεμύθεια, την ηθική του δικαίου, του ενδιαφέροντος και της κριτικής. Επίσης, δεν επιτρέπεται η λογοκλοπή. Εάν γίνει αντιληπτή λογοκλοπή σε εργασία κάποιου φοιτητή, θα κοπεί και θα χάσει το μάθημα.

Πολιτική Παρακολούθησης

Για να περάσετε το μάθημα είναι *υποχρεωτικό να παρακολουθήσετε τουλάχιστον 11 από τις 13 συναντήσεις του μαθήματος. Αν κάνετε πάνω από 2 απουσίες χάνετε το μάθημα.* Επιπλέον, παρακαλώ να είστε συνεπείς στην ώρα προσέλευσης στο μάθημα. Οι εργασίες πρέπει να κατατίθενται στην ώρα και μέρα που θα καθορίζεται από τη διδάσκουσα, θα χάνετε βαθμούς για εργασίες που δεν κατατίθενται στην ώρα τους.

Βιβλιογραφία

Flick, U. (2017). *Εισαγωγή στην ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Glesne, C. (2017). *Η ποιοτική έρευνα. Οδηγός για νέους επιστήμονες*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα. www.kallipos.gr

Miller, P.G., Strang, J., & Miller, P.M. (2010). *Addiction research methods*. NY: John Wiley & Sons.

Τσιόλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην κοινωνική ποιοτική έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.

Willig, C. (2015). *Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία*. Αθήνα: Gutenberg.